CC-BY © KrNU, EETECS, Zmiivska, I., 2023

DOI https://doi.org/10.32782/2307-9770.2023.11.02.01
UDC 37.02

Digital Culture as a Factor in The Formation of a Specialist in The Digitalization of Education

Zmiivska, I.*

Separate structural unit «Kharkiv Trade and Economics College of the State Trade and Economics University», Kharkiv, Ukraine

***Received*:** *05.06.2023* ***Accepted*:** *20.06.2023*

Abstract. Modern digital technologies are transforming all areas of society for example: cultural, economic, political, scientific, educational and creating a new worldview that's called digital culture. Today digital transformation is changing performance and organization of labor activity of work. That's why the work process creates the emergence of logical thinking in future specialists, forming a special information environment and digital culture. The article analyzes the concept of «digital culture» as a specialist's digital culture like as digitalization of education, in particular, distance learning. We have analyzed the opinions of scientists who have proposed their own approaches to the interpretation of the concept of digital culture. Based on the study of domestic and international scientific sources and national regulations, which provide evidence that this concept goes beyond technology and digital industries. Today, digital culture is becoming a factor that affects social and professional mobility and, as a result, significantly changes the behavior of the modern generation. There are certain features of the formation of digital culture in a future specialist, such as ability to use modern digital technologies, knowledge, skills and abilities necessary for collecting and manipulating information. As well as the ability to use computer equipment and information and communication technologies in daily communication as like as. Correct combining classical approaches to understanding the digital world and the culture of behavior in it. As a result of the research we conclude that the digital culture of the future specialist should be considered as one of the aspects of the general culture, It means that an activity of an individual and his/her ability to use information and communication technologies in professional activities. In conclusion, we can say that the possibilities of an interactive distance learning course allow you to form a digital culture through active informational interaction of all participants in the educational process.
Key words: interactive distance learning course, information and communication technologies, digitalization, digital culture, digital technology, digital transformation.

Цифрова культура як чинник формування фахівця в умовах цифровізації освіти

Зміївська І. В.

ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету», Харків, Україна

Анотація. Сучасні цифрові технології трансформують усі сфери життя суспільства – культурну, економічну, політичну, наукову, освітню та створюють новий світоглядний феномен, який називають цифровою культурою. У суспільстві цифрова трансформація змінює способи здійснення та організації трудової діяльності, а сам процес праці стимулює появу цифрового мислення у майбутніх фахівців, формуючи особливе інформаційне середовище та цифрову культуру. У статті проведено аналіз поняття «цифрова культура» у контексті формування цифрової культури фахівця в умовах цифровізації освіти, зокрема дистанційного навчання. Розглянуто існуючі підходи до трактування цифрової культури, запропоновані різними науковцями. На основі вивчення вітчизняних і міжнародних наукових джерел та національних нормативно-правових актів у яких наводяться докази того, що це поняття виходить за межі технологій та цифрових індустрій. Цифрова культура сьогодні стає фактором, який впливає на соціальну та професійну мобільність і, як наслідок, істотно змінює модель поведінки сучасного покоління. Встановлено особливості формування цифрової культури у майбутнього фахівця – здатність використовувати сучасні цифрові технології в різних проявах своєї майбутньої

* ***Corresponding Author:*** Zmiivska Iryna Vitaliivna. E-mail: irina.zmievska@gmail.com
Separate structural unit «Kharkiv Trade and Economics College of the State Trade and Economics University», Otakar Jaroš lane, 8, Kharkiv, Ukraine, 61045.
Відповідальний автор: Зміївська Ірина Віталіївна. E-mail: irina.zmievska@gmail.com.
ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету», пров. О. Ярошa, 8, м. Харків, Україна, 61045.

професії та показники – певні знання, уміння та навички, необхідні для збору інформації і оперування нею, а також уміння застосовувати засоби комп'ютерної техніки та інформаційно-комунікаційні технології, у контексті повсякденної комунікації – гармонізація класичних підходів до розуміння цифрового світу та культури поведінки в ньому. У результаті дослідження встановлено, що цифрову культуру майбутнього фахівця варто розглядати як один із аспектів загальної культури, пов'язаний з інформаційною діяльністю індивіда в конкретному інформаційному середовищі, використанням інформаційно-комунікаційних технологій для взаємодії і вирішення завдань у професійній діяльності. Визначено, що можливості інтерактивного дистанційного навчального курсу дозволяють формувати цифрову культуру шляхом активної інформаційної взаємодії усіх учасників навчального процесу.

Ключові слова: інтерактивний дистанційний навчальний курс, інформаційно-комунікаційні технології, цифровізація, цифрова культура, цифрові технології, цифрова трансформація.

I Вступ

Цифрова трансформація всіх сфер життя суспільства вимагає своєчасної та якісної підготовки кадрів для вирішення викликів розвитку цифрової економіки. В «Економічній стратегії України – 2030» наголошено, що «освіта – це один із базових елементів екосистеми цифрових інновацій та цифрової економіки загалом. Створення, залучення й утримання достатньої кількості спеціалістів, які володіють новими технологіями, потрібне для досягнення конкурентної переваги в цифровому світі» [1]. Під впливом цифрової трансформації, оцифрування різних сфер людського життя, виникає новий вид загальної культури – цифрова культура. В умовах розвитку економіки, швидкої зміни технологій, нової якості соціуму сучасна освіта базується на високотехнологічних засобах навчання, характеризується значною мобільністю, універсальністю та фундаментальністю [2, с. 8]. Завданням сучасної освіти – є необхідність підготовки висококваліфікованих фахівців до життєдіяльності в цифровому світі, що неможливо без розвитку самосвідомості та вміння оцінити якість наданої інформації. Пропонуються різні шляхи для його вирішення, одним з яких є цифровізація освіти. Цифровізація освіти – один із пріоритетів Міністерства освіти і науки України, що наведено в проєкті Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року [3]. Цифровізація освіти є невід'ємною частиною цифрового світу в цілому, де відбувається наповнення реального світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та встановленням електронного обміну інформацією між ними. У процесі цифровізації, що полягає в «досягненні цифрової трансформації існуючих та створення нових галузей економіки, а також у перетворенні сфер життя у нові, більш ефективні та сучасні» [4], важливою є роль системи освіти [2, с. 9]. У свою чергу цифровізація освіти дозволяє ефективно розвивати таку форму освіти, як дистанційне навчання. Дистанційне навчання, як форма навчання, активно розвивається. На сучасному етапі воно може бути реалізовано засобами інтернет-технологій, що передбачають інтерактивність, і розглядається як взаємодія викладача і студентів на відстані, що відображає всі компоненти навчального процесу (цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання). Цифрове суспільство постійно збільшує вимоги до освітнього потенціалу майбутнього фахівця. Особливе значення в цифровому суспільстві для підвищення цифрової культури особистості набуває організація дистанційного навчання.

Питання теоретичних та практичних аспектів формування цифрової культури залишається у центрі уваги наукових досліджень. Цифрова культура є продуктом безлічі передових технологій навколо нас і результатом проривних технологічних інновацій. Роль цього аспекту в інформаційному суспільстві постійно зростає. В умовах переходу до цифрового суспільства майбутній фахівець повинен володіти умінням швидко сприймати і обробляти великі обсяги інформації, сучасними засобами та методами роботи з цифровими технологіями, використовувати інформаційно-комунікаційні технології для взаємодії. Усе це неможливо без певного рівня цифрової культури, яка поступово стає елементом загальної культури людства.

У сучасних дослідженнях вітчизняних і закордонних науковців приділяється увага проблемі формування цифрової культури особистості. Поняття цифрової культури як сучасний культурологічний феномен аналізували відомі зарубіжні науковці, зокрема: Д. Белшоу (D. Belshaw) [5], Т. Браун і Д. Роулз (T. Brown & D. Rowles) [6], М. Деуз (M. Deuze) [7], В. Міллер (V. Miller) [8], М. Прадана та інші (M. Pradana et al) [9], Д. Райт (D. Wright) [10], К. Руттен (K. Rutten) [11], А. Фотопулу та Х. Торнхем (A. Fotopoulou & H. Thornham) [12], М. Ханд (M. Hand) [13], які обґрунтували понятійний апарат та запропонували власні інтерпретації багатьох ключових визначень цього питання. Значний внесок у вивчення означеного

CC-BY © KrNU, EETECS, Zmiivska, I., 2023

питання здійснили й вітчизняні науковці, такі як: Л. Гаврілова та Я. Топольник [14], А. Гуменчук [15], Н. Дащенко [16], О. Карпенко та В. Наместник [17], М. Кириченко [18], Н. Морзе та інші [2], О. Струтинська [19], Н. Трушкіна та Д. Чернух [20], О. Яценко [21] та інші. Ними запропоновано тлумачення понять «цифрова грамотність», «цифрова компетентність», «цифрова культура», визначено їх структуру та специфічні особливості, які пов'язано зі стрімким розвитком сучасних цифрових технологій.

Проте, не існує єдиної думки про сутність такого поняття як «цифрова культура» в умовах цифровізації освіти, зокрема дистанційного навчання, тому виникає необхідність подальшого дослідження цього питання.

Враховуючи обмеженість наукових та практичних розробок з цього питання, виникла потреба рішення наступних задач: визначити шляхи удосконалення формування цифрової культури у процесі фахової підготовки студентів з використанням системи підтримки дистанційного навчання LMS Moodle; встановити особливості формування цифрової культури фахівця в умовах дистанційного навчання.

***Мета роботи*:** провести аналіз поняття «цифрова культура» у контексті формування цифрової культури фахівця в умовах цифровізації освіти, зокрема дистанційного навчання.

II Матеріал і методи дослідження

У процесі дослідження використовувались такі методи дослідження, як системний аналіз наукових та Інтернет-джерел з проблеми дослідження й державних та європейських нормативно-правових документів для порівняння ставлення науковців щодо змісту поняття «цифрова культура». Це дозволило дослідити процес цифровізації суспільства, виявити та проаналізувати базові поняття предметної сфери «цифрова культура», визначити складові цифрової культури майбутнього фахівця, що забезпечило обґрунтування теоретичних основ її ефективного формування в умовах цифровізації освіти, зокрема дистанційного навчання.

III Результати

Сучасне суспільство відзначається швидким розвитком комунікаційних та інформаційних ресурсів, тому його часто називають інформаційним. Тож за останні кілька десятиліть ми називали наше суспільство по різному: інформаційне суспільство, суспільство знань, мережеве суспільство, цифрове суспільство, таким чином підкреслюючи важливість інформації та інформаційно-комунікаційних технологій сьогодення. Сучасний світ змінюється під впливом цифровізації. Перетворення інформації в цифрову форму в сучасному світі охоплює безліч сфер, таких як: виробництво, бізнес, наука, соціальна сфера та освіта. Цифрові технології стають невід'ємною частиною життя сучасної людини, змінюють суспільні відносини. Таким чином, наше суспільство стає цифровим. Цифровізація всіх сфер суспільного життя у більшості країн світу вважається одним із головних факторів конкурентоспроможного та інноваційного розвитку країни.

Важливим для нашого дослідження є той факт, що вивчення поняття «цифрова культура» має нормативно-правове підґрунтя: європейські та вітчизняні державні документи. У вересні 2022 року підписано угоду про участь України в програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» («The Digital Europe Programme») з 2021 р. по 2027 р. [22], яка має на меті підтримувати проекти в п'яти ключових сферах: суперкомп'ютери, штучний інтелект, кібербезпека, передові цифрові навички та забезпечення широкого використання цифрових технологій в економіці та суспільстві, зокрема через цифрові технології. Участь в цьому проєкті дозволить пришвидшить цифрову трансформацію суспільства та відновлення економіки. У зв'язку з цим основні цілі розвитку інформаційного суспільства в Україні поступово узгоджуються з орієнтирами європейського розвитку, серед них – ініціатива «Цифровий порядок денний Європи» («Digital agenda for Europe») [23] на десятиліття 2020-2030 рр., політична програма «Цифрове десятиліття Європи: цифрові цілі до 2030 року» («Europe's Digital Decade: digital targets for 2030») [24] з конкретними цілями та завданнями для керування цифровою трансформацією Європи за напрямами: населення з цифровими навичками та висококваліфіковані цифрові професіонали, захищені та стійкі цифрові інфраструктури, цифрова трансформація бізнесу, цифровізація державних послуг. З метою інтеграції у світові процеси «цифровізації» Україна підтримала європейську ініціативу з цифровізації суспільства. Так, у 2019 р. було створено Міністерство цифрової трансформації України для

формування та реалізації державної політики України в сфері цифровізації суспільства, що представлено в документах: «Цифрова адженда України – 2020» («Digital Agenda for Ukraine 2020») [25], Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки [4]. Серед пріоритетних сфер та ініціатив цифровізації України є цифровізація освіти. Процеси цифровізації набувають особливої актуальності у сфері освіти, особливо в умовах пандемії COVID-19 та запровадження воєнного стану. У «Цифровій адженді України – 2020» широко вживаються поняття «цифрова грамотність», «цифрова компетентність», «цифровий інтелект», зокрема, вказано на актуальність формування наскрізної (кросплатформної) цифрової компетентності, коли вивчення предметів відбувається через використання «цифрових технологій» [25, с. 22]. Міністерством освіти і науки України в січні 2021 року створено Директорат цифрової трансформації освіти і науки. Одним з основних завдань директорату є розробка та затвердження змісту Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 р. за напрямами: [3, 26] ефективне використання цифрових технологій в освітньому процесі; оптимізація процесів управління, регулювання та моніторингу.

Сучасна освіта все більше залежить від цифрових технологій. Цифрові технології є головною тенденцією технологічного розвитку, що трансформує освіту. Цифрове суспільство розвивається на основі цифрових технологій, які несуть зміни і сприяють не тільки успішному підприємництву і бізнесу, а й розвитку нової суті цифрової людини [27, с. 12]. Ці зміни неможливі без формування цифрової культури особистості. Свідомий підхід до епохи цифрової трансформації вимагає від суспільства нового бачення цифрової культури. Цифрова культура є новим та складним поняттям. Сьогодні цифрові тенденції все більше перетинаються зі світом культури та мистецтва, охоплюючи різні аспекти процесу зближення культур, медіа та інформаційних технологій, впливаючи на нові форми комунікації та взаємодії. Нові можливості інформаційно-комунікаційних технологій, розвиток глобальних зв'язків і мереж кидають виклик нашому традиційному розумінню культури і поширюють його також на цифрову культуру. Поняття «цифрова культура» характеризує одну зі складових загальної культури, пов'язаної з інформаційним аспектом життя людини, який базується на інтерактивному спілкуванні в інформаційному просторі. У зв'язку зі збільшенням інформаційних потоків та їх різноманітністю в інформаційному суспільстві зростає попит на цифрову культуру, що вимагає від людини уміння сприймати та аналізувати великі обсяги інформації, а також критично мислити. Для вільної орієнтації в інформаційному просторі людина повинна володіти цифровою культурою, як складова частина культури як загального поняття.

Науковець А. Гро вважає, що культури складаються з людей, а культура є результатом людської взаємодії та сукупністю матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом історії людства, і сукупністю історично придбаних у суспільстві правил їх збереження та гармонії [28].

В сучасному світі людина повинна навчитися розрізняти недостовірну інформацію шляхом аналізу та порівняння її з іншими джерелами, й лише потім сформувати власну думку. О. І. Шиман доводить, що інформаційна культура розглядається як обов'язковий складник загальної культури фахівця будь-якого профілю [29]. Ми підтримуємо думку цього автора, який стверджує, що «інформаційну культуру необхідно формувати у студентів під час навчання з урахуванням специфіки відповідного фаху», і вважаємо, що безпосередньо це стосується і процесу формування цифрової культури в умовах дистанційного навчання. Здібності людини сприймати, обробляти та аналізувати інформацію, характеризують рівень її цифрової культури. На формування стилю життя та зразків поведінки сучасної людини передусім впливає порядок комунікативних взаємодій та змін їх соціально-психологічних форм в умовах розвитку інформаційно-технічного світу. Цифрова культура пов'язана з соціалізацією людини, тому критичне мислення допомагає проаналізувати інформацію.

Для досягнення успіхів у будь-якій сфері в умовах цифровізації потрібно нове покоління фахівців з високим рівнем цифрової культури. Що ж таке цифрова культура? На сьогодні існує велика кількість визначень поняття «цифрова культура». Розглянемо деякі з них.

Вперше поняття «цифрова культура» введено до наукового обігу в 2000-х роках у зв'язку з виникненням технології другого покоління мережевих сервісів Інтернету – Web 2.0. [30] з якісно новим підходом до організації, реалізації та підтримки Web-ресурсів, де визначальним фактором є людина, його соціальні комунікації й особисті переваги. У «Аналітичній записці відділу гуманітарної політики Національного інституту стратегічних досліджень» [31] зазначено, що цифрова культура є базовою основою сучасної світової культури, невід'ємною складовою усіх суспільних процесів, зокрема й освітніх;

явище цифрової культури є знаковим, оскільки вказує на провідну форму соціалізації сучасного суспільства – інформаційно-віртуальну. Корпорація Microsoft у виданні «Цифрова культура: ваша конкурентна перевага» дає досліджуваному поняттю таке визначення: «Цифрова культура – це загальні, основоположні базові припущення, цінності, переконання і норми, що характеризують те, як організація заохочує і підтримує використання технологій для найбільш ефективного виконання роботи» [32]. У цьому визначенні головний акцент зроблено на аксіологічній складовій цифрової культури, тоді як практичні уміння й навички кваліфікованого застосування цифрових технологій залишилися за межами визначення. Зарубіжні науковці Д. Роулз і Т. Браун досліджували процес побудови цифрової культури співробітників компанії та розглянули як вона може досягти успіху, завдяки розвинутої їх цифрової культури в умовах сучасного швидко мінливого цифрового світу та середовища, в якому вони працюють. Співробітники компаній які не мають певного досвіду у використанні цифрових технологій призведуть роботу підприємства до певних збитків, а згодом до повного банкрутства. Отже, в умовах цифрової трансформації на розвиток компанії, що використовує цифрові технології для обробки, зберігання, виведення даних впливає розвинена цифрова культура [6]. Вітчизняні науковці Л. Гаврилова та Я. Топольник досліджували цифрову культуру як освітній феномен. Вони стверджують, що поняття «цифрова компетентність» є узагальнюючим для понять «цифрова грамотність» та «цифрова культура» [14]. Під цифровою культурою спеціаліста науковець Кириченко М. О. розуміє цінності цифрової технологізації, які не суперечать загальним гуманістичним цінностям, а означають цифрову компетентність спеціаліста, володіння технологіями оптимального орієнтування у цифровій реальності, і, перш за все, продуктивного спілкування у віртуальному просторі [18].

Дослідниця розвитку цифрового суспільства, К. Литвинова, в своєму професійному DigitleBlog висвітлює інші аспекти цифрової культури, розуміючи цифрову культуру як систему правил поведінки людини, яких вона дотримується під час використання інформаційно-комунікаційних технологій [33]. До компонентів цифрової культури автор [33] відносить: раціональне використання інформації; критичне мислення, що стосується кількості та якості сприйнятої інформації і її подальший аналіз (вибір достовірних та надійних інформаційних джерел), інтерпретацію (надання переваги фактам, ніж думкам), дослідження (глибокий аналіз інформації для формування висновків) й оцінку (погляд на інформаційне повідомлення з різних аспектів); цифрову грамотність, тобто вміння користуватися сучасними інформаційними технологіями (ІТ) та програмним забезпеченням, особливо у професійній діяльності; ІТ-волонтерство – використання інформаційно-комунікаційних технологій не лише для власних потреб, а й для вдосконалення навколишнього світу; «зелене» використання інформаційних технологій («Greening IT»), участь у вирішенні екологічних проблем, спричинених інформаційним прогресом.

Важливою складовою цифрової культури, вважає Д. Белшоу, є цифрова грамотність [5], оскільки швидкість розвитку цифрової цивілізації спричиняє трансформацію технологічної інфраструктури, не тільки впливаючи на життєдіяльність суспільства, а й на окрему людину як особистість. Зростання темпу життя, обсяг інформації, оперування великими інформаційними потоками обумовлює необхідність інтерпретувати, оцінювати і визначати достовірність інформації, потребуючи при цьому кардинальної трансформації парадигми освіти, базових комунікативних навичок і нових компетенцій у цифровому суспільстві. «Цифрова» грамотність (або «цифрова» компетентність) у 2018 р. визнана Європейським Союзом однією з 8 ключових компетентностей для повноцінного життя та діяльності, яка необхідна сучасній людині впродовж життя, на рівні з такими традиційними компетентностями, як грамотність, мова, можливість самовираження, здатність до навчання, комунікативність, здатність до підприємницької діяльності та інше [34]. Міністерством цифрової трансформації України в 2021 р. було оприлюднено «Опис рамки цифрової компетентності для громадян України» де наведено що, цифрова компетентність охоплює такі поняття, як інформаційна грамотність та медіаграмотність, комунікація та співпраця, створення цифрового контенту (включаючи програмування), безпека (включаючи захист персональних даних у цифровому середовищі та кібербезпеку), а також розв'язання різнопланових проблем і навчання впродовж життя. Цифрова компетентність є ключовою компетентністю в умовах четвертої промислової революції. Цей термін містить впевнене, критичне та відповідальне використання і взаємодію з цифровими технологіями для навчання, працевлаштування, роботи, дозвілля та участі в суспільному житті [35, с. 5-6].

CC-BY © KrNU, EETECS, Zmiivska, I., 2023

Використання цифрових технологій потребує наявності підготовлених фахівців, які володіють відповідними знаннями, навичками та цифровою культурою. Саме людина є рушійною силою усіх трансформацій суспільства, а також цифрових. У відповідності до реалій цифрового суспільства майбутній спеціаліст має володіти: сучасною системою поглядів, теоретичних знань та практичним досвідом використання цифрових технологій для доступу, організації, аналізу та оцінки цифрової інформації; відповідною соціальною поведінкою в цифровому середовищі, цифровою культурою, як складовими глобального цифрового суспільства, України в умовах цифрової трансформації, що дає можливість бути конкурентоспроможним на сучасному ринку праці. В інформаційному суспільстві основною складовою – є суспільне виробництво, де істотно підвищуються вимоги до рівня підготовки всіх його учасників, тому особливу увагу слід приділити цифровізації освіти як напряму, пов'язаного з розвитком цифрової культури людини. Отже, рушійною силою цифрової трансформації суспільства є саме людина, а успішна цифрова трансформація починається з цифрової культури особистості. З огляду на це, зміст підготовки фахівця потрібно змінити так, щоб забезпечити майбутньому фахівцю не тільки загальноосвітні та професійні знання, але і необхідний рівень цифрової культури.

Важливою особливістю інформаційної цивілізації є її орієнтація на майбутнє. Це передбачає контроль використання технологій, розробку моделей технологічного прогнозування, що залежить від рівня культури і освіти. Процес визначення рівня практичного досягнення у будь-якій сфері діяльності, пов'язаний з проблемою вибору відповідних особливостей і показників. Основною особливістю формування цифрової культури у студента вважаємо – спроможність використовувати у різних проявах своєї майбутньої професії сучасні цифрові технології. Виходячи з цього, основними показниками будуть певні знання, уміння і навички, необхідні для збору інформації та подальшого аналізу, а також уміння застосовувати засоби комп'ютерної техніки та інформаційно-комунікаційні технології. Цифрова культура – це базова основа сучасної світової культури, яка є невід'ємною складовою всіх без виключення суспільних процесів. Таким чином, ми розглядаємо поняття «цифрової культури» як один із аспектів загальної культури, пов'язаний з інформаційною діяльністю індивіда в конкретному цифровому середовищі. Сучасний світ – це світ інтерактивних обмінів, взаємодій, трансформацій, які формують нові мобільні та гнучкі віртуальні спільноти, тому ми вважаємо цифрова культура включає в себе певний набір знань, навичок та правил поведінки людини, які дозволяють їй правильно використовувати інформаційно-комунікаційні технології як в професійній діяльності, так і в особистому житті.

Цифрова культура студента, як соціально вагомий спосіб його навчальної діяльності в інформаційному середовищі, пов'язана з такими проявами особистості, як пошук індивідуального сенсу інформаційної діяльності; вільний і відповідальний вибір поведінки і позиції по відношенню до процесів і явищ інформаційної дійсності; усвідомлений і творчий характер цілей і способів інформаційної діяльності. Це сприяє найбільш повної реалізації потреб, здібностей і прагнень особистості в інтересах саморозвитку. Дистанційне навчання найбільш ефективне не як самостійна форма освіти, а як складова частина змішаного навчання (30-79% курсу реалізується в мережі: комбінується навчання в аудиторії з заняттями в мережі). Українські та зарубіжні науковці розглядають змішане навчання в рамках впровадження в навчальний процес закладів освіти дистанційних освітніх технологій [36, 37], виділяють змішане навчання, як тип організації навчального процесу. Змішане навчання (blended learning) – це інтеграція технологій дистанційного і очного навчання, змішування навчальних матеріалів онлайн із навчанням у групі з викладачем. Його переваги полягають у поєднанні традиційного навчання (аудиторного) і самостійного (дистанційного).

Дистанційне навчання є порівняно новим явищем в Україні. Його досліджували зарубіжні і вітчизняні науковці –Дж. Коул (J. Cole), В. Райс (W. Rice), Х. Фостер (H. Foster), В. Биков, В. Кухаренко, Н. Морзе, Н. Сиротенко, О. Рибалко та інші. Напрацювання і дослідження науковців дають можливість зробити висновки, що саме впровадження дистанційного навчання дає додаткові можливості відображати наукомісткі досягнення без значної втрати часу, що практично неможливо в умовах традиційної лекції чи семінарського заняття. Перевагою дистанційного навчання є доволі чітка зміна акценту на результати освіти, які пов'язані з досягненнями кожного студента. У цьому випадку студент стає центральною фігурою освітнього процесу, він може самостійно обирати шлях освоєння навчального матеріалу. Тому, основними характеристиками дистанційного навчання є:

– детальне планування діяльності студента, його організацію, чітку постановку цілей і завдань

навчання, надання необхідних навчальних матеріалів, консультацій онлайн та офлайн;

– інтерактивність – ключове поняття дистанційного навчання, яке повинно забезпечувати максимально можливий зв'язок між студентом і викладачем, зворотній зв'язок між студентом і навчальним матеріалом; надавати можливість групового навчання;

– високоефективний зворотній зв'язок – при вивченні дисципліни студенти мають бути впевнені в правильному просуванні під час роботи у дистанційному курсі. Такий зворотній зв'язок повинен бути як оперативним, так і відстроченим у вигляді зовнішньої оцінки;

– мотивація – найважливіший елемент будь-якого курсу дистанційного навчання. Для цього важливо використовувати різноманітні методи, прийоми і засоби організації навчання;

– структурування курсу дистанційного навчання має бути модульним, щоб студент мав можливість чітко усвідомлювати своє просування від модуля до модуля;

– контроль та самоконтроль. Основне завдання – відображення рівня знань студента та можливість особистісної оцінки освітньої діяльності студента.

Основними положеннями активізації пізнавальної діяльності студента для розвитку його цифрової культури в умовах дистанційного навчання в рамках дистанційного курсу при навчанні вважатимемо такі:

– самостійна пізнавальна діяльність студента повинна займати центральне місце в навчальному процесі;

– важливо, щоб студент опанував певною кількістю знань, але, набагато важливіше, щоб він навчився самостійно здобувати знання, працювати з інформацією, обробляти інформацію засобами інформаційно-комунікаційних технологій, опанував способами пізнавальної діяльності, які міг би застосовувати при необхідності у підвищенні кваліфікації, або при зміні професійної орієнтації;

– самостійне накопичення знань не повинно носити пасивного характеру, навпаки, студент з самого початку повинен бути залучений в активну пізнавальну діяльність, не обмежуватися опануванням знаннями, але це передбачає їх застосування у вирішенні різноманітних проблем навколишньої дійсності;

– організація самостійної (індивідуальної або групової) діяльності студентів у дистанційному курсі передбачає використання новітніх педагогічних технологій, що стимулюють розкриття внутрішнього потенціалу кожного і одночасно сприяють формуванню соціальних якостей особистості (вмінню працювати у колективі, виконуючи різні соціальні ролі, допомагаючи один одному у спільній діяльності, вирішуючи спільними зусиллями складні пізнавальні завдання);

– дистанційне навчання – є індивідуальним та має можливості комунікації не тільки з викладачем, а й зі студентами;

– система контролю у засвоєнні знань і способи пізнавальної діяльності студента, вміння застосовувати отримані знання у різних проблемних ситуаціях повинні носити систематичний характер, будуватися на основі оперативного зворотного зв'язку (закладений як в текст навчального матеріалу, так і в можливості оперативного звернення до викладача в ході роботи в курсі), так і відстроченого контролю (при тестуванні, виконанні завдань).

У Відокремленому структурному підрозділі «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету» викладачами циклової комісії харчових технологій та готельно-ресторанної справи досліджуються теоретичні та практичні питання впровадження в навчальний процес дистанційних курсів на базі системи LMS Moodle. Наразі ведеться опрацювання практичних аспектів організації навчання та формування цифрової культури, де засоби дистанційного навчання використовуються для організації активної самостійної діяльності студентів.

Система LMS Moodle орієнтована на створення особистого навчального інформаційного середовища, в яке могли б стікатися різні інформаційні потоки, та надає досить можливостей для підтримки комунікації і спільної роботи [36]. Процес навчання в системі LMS Moodle забезпечує високу мотивацію студентів і викладачів, максимальну ступінь інтерактивності навчання, також у режимі індивідуального веб-спілкування, дає можливість постійного перегляду та повторення досліджуваного матеріалу, модульність, динамічність доступу до інформації (наприклад, викладач може постійно редагувати курс, а студенти виправляти свої помилки, доступність ресурсів в будь-який час, в будь-якому місці земної кулі та інше) [36, 38, 39, 40]. Інструментарій системи LMS Moodle насичений різними інтерактивними елементами. Для особистісної оцінки цілісної картини освітньої діяльності студентів система LMS Moodle має можливість зберігати їх цінні дані – результати виконаних завдань курсу, оцінки

курсу. Для організації самостійної роботи студентів В LMS Moodle передбачено додавання до курсу окремих інтерактивних елементів [36, 38].

Розглянемо приклад інтерактивного дистанційного навчального курсу «Цифрові послуги та рішення для бізнесу», розробленого викладачами циклової комісії харчових технологій та готельно-ресторанної справи, який функціонує на базі системи LMS Moodle. Дистанційний курс «Цифрові послуги та рішення для бізнесу» містить навчальні засоби, створені за допомогою ресурсів та інтерактивних елементів системи LMS Moodle, які дають можливість організувати інтерактивну діяльність студентів та викладача.

Цей курс дозволяє здійснювати різноманітні види діяльності: інформаційну (надання навчального матеріалу); практичну (робота з навчальним матеріалом); комунікаційну (обговорення навчального матеріалу, здійснення спільної навчальної діяльності, консультація); оцінюючу (контроль індивідуальної й спільної діяльності). При цьому створюється навчальне середовище, у якому сучасні інформаційно-комунікаційні технології є необхідними засобами активної пізнавальної діяльності студента, першим і надійним помічником у рішенні навчально-професійних завдань – зберігання, систематизація інформації, оформлення звітної документації, організація спільної інформаційно-навчальної взаємодії. На нашу думку система LMS Moodle забезпечує користувачеві створення навчального середовища, що стає тим краще, чим більше людей ним користується, активно формуючи, наповнюючи й багаторазово редагуючи інформацію. Для вдосконалення та підвищення ефективності самостійної роботи студентів був розроблений і впроваджений в навчальний процес проєкт «Мій перший цифровий бізнес». В ході проєкту засобами цифрових рішень та послуг студенти вирішували спеціальні професійно-орієнтовані завдання, що відображають реальне економічне становище України в умовах цифрової трансформації. Сучасний фахівець має орієнтуватися в інформаційних потоках, використовувати для ведення бізнесу в глобальній мережі Інтернет сучасні цифрові інструменти та методи обробки даних, відповідне програмне забезпечення тощо. Тому цей курс спрямований на формування у майбутніх фахівців теоретичних знань та практичних навичок і вмінь, які необхідні для ведення бізнесу в умовах цифровізації. Поняття цифровізації стало актуальним для сучасного суспільства. Цифровізація бізнесу – це використання цифрових технологій для зміни бізнес-моделі та створення нових можливостей для отримання прибутку це процес переходу до цифрового бізнесу. Цифровізація означає використання цифрових технологій та даних для створення доходів, вдосконалення бізнесу, заміни чи перетворення бізнес-процесів (а не просто їх оцифровування) та створення середовища для цифрового бізнесу, де цифрова інформація є ядром усіх процесів.

В процесі виконання інтерактивних завдань дистанційного курсу студентами:

– комплексно розглянуто: процес цифровізації, провідні цифрові технології, що проникають у всі сфери сучасного життя та у професійну діяльність; переваги та недоліки процесу цифровізації бізнесу;

– виявлено шляхом аналізу та порівняння як: використання цифрових технологій, призводить до цифровізації бізнесу та суспільства в цілому; відбувається перехід від традиційної економіки до цифрової; модифікуються існуючі бізнес-процеси та створюються нові їх вплив на економіку України; цифрова культура впливає на цифрову трансформацію суспільства;

– розглянуто фактори, що впливають на формування цифрової культури: сучасна промислова революція та етапи розвитку цифровізації в Європі і Україні; основні положення документів, які відображають розвиток цифрових технологій, як провідний тренд сучасності в Україні та вплив їх на формування цифрового майбутнього Європи та цифровізацію людини;

– досліджено світову практику та особливості: цифрових екосистем, як систем, заснованих на принципах взаємовигідних відносин, інтеграторів інформаційних сервісів, бізнес-процесів тощо; сучасних цифрових бізнес-моделей, їх архітектур та концепцій, на яких вони ґрунтуються; сучасних цифрових платформ для бізнесу, робота на яких потребує досвіду відносно їх можливостей, які досить активно використовуються сучасним бізнесом, оскільки за рахунок їх використання можна отримати не лише хостинг, а й можливість користуватись віддаленими обчислювальними потужностями особисто або колективно, програмним забезпеченням тощо;

– отримано практичний досвід використання цифрових інструментів платформ Google та Office 365 в бізнесі та надана порівняльна характеристика можливостей цих платформ;

– проаналізовано умови виникнення, поширення і використання цифрових рішень та послуг в бізнесі та розглянуто особливості використання можливостей різних державних цифрових послуг в

CC-BY © KrNU, EETECS, Zmiivska, I., 2023

рамках проєкту «Дія. Цифрова держава», як для особистих потреб, так і для бізнесу.

Отримані знання дозволять майбутньому фахівцю оптимально планувати та поліпшувати свій бізнес в цифровому суспільстві за умови володіння цифровою культурою. Тому «Цифрова культура» є важливим питанням, що розглядається в курсі та спрямоване на засвоєння й використання сучасних та інноваційних цифрових технологій, а також на переосмислення бізнесу в епоху цифрових технологій.

Курс включає в себе складові навчально-методичного комплексу дисципліни та елементи LMS Moodle, які надають можливість управляти самостійною роботою студентів. Запропонований курс дозволяє студенту отримувати методичні матеріали для вивчення навчальної дисципліни в будь-який час з будь-якого комп'ютера, підключеного до мережі Інтернет. Також організовані консультації для студентів і обговорення матеріалів курсу в режимі онлайн, офлайн. Курс надає студентам нові можливості – можна не тільки в будь-який час переглянути необхідний матеріал в режимі онлайн, але і пройти тестування, перевірити свої знання з дисципліни, що вивчається, ознайомитися з додатковими джерелами, які точно відповідають темам дисципліни, у зручний студенту час. Контроль знань такого навчання передбачає оперативний зворотній взаємозв'язок. Завдяки можливості постійно редагувати курс в системі LMS Moodle (в процесі його експлуатації) управління пізнавальною діяльністю студента являє собою гнучкий і динамічний процес.

IV Обговорення

Концепція цифрової культури показує, що технології та Інтернет значною мірою формують те, як люди взаємодіють, поводяться, думають і спілкуються в онлайн-середовищі. Цифрова культура – це продукт поширених технологій і необмеженого доступу до інформації – результат руйнівних технологічних інновацій у нашому суспільстві. Дискурс цифрової культури займається прогнозуванням змін у суспільстві, а культура вважається суб'єктом цих змін. Цифрові технології сприяли розвитку мережевих, спільних і спільних форм культури. Специфічні характеристики цифрової культури можна описати за допомогою кількості задіяних технічних процесів, типів нових культурних форм і видів досвіду, який тягне за собою цифрова культура [8].

Цифрова культура – це стосунки між людьми та проривними технологіями у просторі цифрових технологій. Люди використовують сучасні технології, щоб покращити або змінити якість життя відповідно до мінливого середовища та людських потреб. Оскільки життя стає все більш швидким, ми впроваджуємо інновації, щоб адаптуватися. І оскільки технології не зупиняються, ми маємо розвивати цифрову культуру. Цифрова економіка потребує робочої сили, яка має високий рівень цифрових навичок, а також повний і необмежений фізичний та матеріальний доступ до інформаційно-комунікаційних технологій та Інтернету.

Процеси цифровізації набувають все більшого значення у сфері освіти. Одним з напрямів цифровізації освіти є використання цифрових технологій в освітньому процесі. Для ефективної реалізації цього процесу важливим фактором є розвинена цифрова культура фахівця. Цифровізація освіти сприяє ефективному розвитку дистанційного навчання. Особливе значення в цифровому суспільстві для підвищення цифрової культури особистості набуває організація дистанційного навчання, зокрема створення інтерактивних навчальних дистанційних курсів. Активна діяльність в дистанційному курсі передбачає: гнучке поєднання самостійної пізнавальної діяльності студентів з різними джерелами інформації, навчальними матеріалами, спеціально розробленими у курсі; оперативну та систематичну взаємодію з викладачем курсу, групову роботу за типом навчання у співробітництві з учасниками даного курсу, використовуючи різноманіття проблемних, дослідницьких, пошукових методів у ході роботи над відповідними модулями курсу; обговорення на форумах, презентації груп під час захисту проектів та індивідуальні презентації проміжних і підсумкових результатів у ході вебінарів. Інтерактивні можливості системи LMS Moodle, розроблений нами дистанційний курс «Цифрові послуги та рішення для бізнесу» дозволяють опановувати цифровою культурою студентами шляхом активної інформаційної взаємодії усіх учасників навчального процесу. Для здобувачів вищої освіти цифровізація забезпечує: розвиток технологічних і цифрових навичок, цифрової культури, необхідних для конкуренції на ринку праці в умовах застосування технологій Індустрії 4.0; індивідуалізацію та диференціацію навчання; інтерактивність навчання на онлайн-платформах.

Все це свідчить про необхідність організації дистанційного навчання для оволодіння майбутніми фахівцями цифровою культурою в умовах цифрової трансформації, а забезпечуватись це має

CC-BY © KrNU, EETECS, Zmiivska, I., 2023

комплексно – онлайн-платформами для створення інтерактивних навчальних дистанційних курсів, організацією дистанційного навчання та відповідною методичною підтримкою.

V Висновки

Отже, для формування цифрової культури при вивченні дисциплін студентам пропонується традиційні аудиторні заняття поєднувати з самостійною роботою в дистанційному курсі. В результаті такого підходу для студента:

– забезпечена індивідуалізація та диференціація навчання, доступність в будь який час до навчальних матеріалів при вивченні дисципліни. Здобувачі освіти можуть розвиватися відповідно до своїх можливостей та уподобань, оптимізувати варіації побудови індивідуальних освітніх траєкторій, зокрема за допомогою використання інструментарію неформальної освіти;

– мінімізована проблема пропуску занять (пропущені теми можна самостійно вивчити в дистанційному курсі, також виконати всі необхідні лекційні, практичні, тестові завдання);

– реалізований принцип випереджаючого навчання – знайомство з новим навчальним матеріалом до аудиторних занять, можливість повторити його після занять;

– активізована пізнавальна діяльність шляхом розвитку практичних аудиторних завдань за рахунок підвищення їх складності узгодженими професійно-спрямованими завданнями для самостійної роботи;

– створена гнучка система тестування, яка сприяє систематичному контролю і самоконтролю знань студентів;

– організовано консультації засобами онлайн в чаті та конференції Zoom, офлайн на форумі;

– підготовлена зручна система планування навчальних завдань, яка дозволяє виконувати їх в індивідуальному режимі за особистою траєкторією;

– розроблено систему інтерактивних завдань з можливістю вільної орієнтації особистості в інформаційному просторі для розвитку цифрової культури, як однієї зі складових частин культури взагалі. Цифрові засоби та технології навчання також полегшують спілкування між усіма учасниками освітнього процесу допомагають організувати спільне навчання, дають можливість конструктивного зворотнього зв'язку для внесення змін у процес навчання;

– сформовано сучасне інформаційне навчальне середовище, що розвиває цифрову культуру студента та дає можливість оцінити цілісну картину своєї навчальної діяльності та вчасно виправити траєкторію її розвитку. Симуляція середовища з використанням цифрових технологій полегшує навчання та пришвидшує отримання нових знань і формування навичок, наближених до реальних умов їхнього застосування в реальних виробничих умовах, а також формування технологічних і цифрових навичок, необхідних для конкуренції на ринку праці в умовах цифрової трансформації.

Таким чином, засобами дистанційного навчання забезпечуються умови для формування цифрової культури студента, що дозволяють йому здобути наступні вміння та навички такі як: вільна орієнтація в інформаційному просторі; диференціація інформації; виділення значущої інформації; вироблення критеріїв оцінки інформації; використання інформаційно-комунікаційних технологій для взаємодії; вибір засобів для обробки великих обсягів інформації та використання їх для вирішення завдань у професійній діяльності. У перспективі планується дослідити структурні компоненти цифрової культури майбутніх фахівців та критерії її сформованості.

Бібліографічні посилання

1. Український інститут майбутнього. (2019). Економічна стратегія України 2030. Україна 2030Е – країна з розвинутою цифровою економікою. https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html.
2. Модернізація освіти в цифровому вимірі. (2021). Київ :Київський університет ім. Б. Грінченка. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38542/1/N_Morze_O_Buinytska_MoPed_Monograph_FITU_NDL_IO.pdf.
3. Концепція цифрової трансформації освіти і науки: МОН запрошує до громадського обговорення. (2021). Головна. Міністерство освіти і науки України. https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaproshuye-do-gromadskogo-obgovorennya.
4. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. (2018). Офіційний вебпортал парламенту України. Розпорядження Кабінету міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-р.
5. Belshaw, D. (2014). The Essential Elements of Digital Literacies. Retrieved from http://digitalliteraci.es/.

6. Brown, T., & Rowles, D. (2017). Building Digital Culture: A Practical Guide to Successful Digital Transformation. Kogan Page, Limited.
7. Deuze M. (2006). Participation, Remediation, Bricolage: Considering Principal Components of a Digital Culture. The Information Society. An International Journal. 22(2). 63-75. DOI: https://doi.org/10.1080/01972240600567170.
8. Miller, V. (2011). Understanding digital culture. SAGE Publishing Ltd.
9. Pradana, M., Silvianita, A., Syarifuddin, S., & Renaldi, R. (2022). The Implication of Digital Organisational Culture on Firm Performance. Frontiers in Psychology, 13. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.840699.
10. Wright, D. (2022). How culture became digital: editor's introduction. International Journal of Cultural Policy, 28(7), 777-785. https://doi.org/10.1080/10286632.2022.2137160.
11. Rutten K. (2018). Participation, Art and Digital Culture. Critical Arts. South-North Cultural and Media Studies. 32(3). 1-8. https://doi.org/10.1080/02560046.2018.1493055.
12. Fotopoulou, A., & Thornham, H. (2020). Digital culture meets data: Critical perspectives. Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies, 26(5-6), 1031–1036. https://doi.org/10.1177/1354856520962694.
13. Hand, M. (2008). Making Digital Cultures: Access, Interactivity, and Authenticity. Ashgate Publishing.
14. Гаврілова, Л., Топольник, Я. (2017). Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. Інформаційні технології і засоби навчання, 61(5), 1-14. https://doi.org/10.33407/itlt.v61i5.1744.
15. Гуменчук, А. (2020). Складові цифрової культури бібліотечного фахівця. Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук, (5), 96–105. https://doi.org/10.31866/2616-7654.5.2020.205733.
16. Дащенко, Н. М. (2020). Соціально відповідальне управління персоналом підприємства в умовах цифровізації економіки. Бізнес Інформ, 4, 424-432. https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-424-432.
17. Karpenko, O., Namestnik, V. (2018). Digital culture: social essence and communicational constituents. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, (2), 51–54.
18. Кириченко, М. (2017). Цифрова культура як результат розвитку культури інформаційного суспільства. Гілея: науковий вісник, (124), 179-182.
19. Струтинська, О. В. (2020). Цифрові навички і цифрова компетентність: зарубіжний досвід країн ЄС і перспективи для України. Фізико-математична освіта, 25(3), 94-102. https://doi.org/10.31110/2413-1571-2020-025-3-015.
20. Трушкіна, Н., Чернух, Д. (2023). Цифрова культура компаній: уточнення термінології. International Science Journal of Management, Economics & Finance, 2(1), 19-33. https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20230201.03.
21. Яценко, О. Д. (2022). Цифрова культура: шляхи концептуалізації. Культурологічний альманах, (2), 48–50. https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.2.14.
22. The Digital Europe Programme. (2021). Shaping Europe's digital future. https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme.
23. Digital Agenda for Europe. (2020). Fact Sheets on the European Union. European Parliament. https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/64/digital-agenda-for-europe.
24. Europe's Digital Decade: digital targets for 2030. (2019). European Commission. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en.
25. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020). Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проєкти «цифровізації» України до 2020 року. (2016). ХАЙ-ТЕК ОФІС УКРАЇНА. https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf.
26. Новікова, О., Антонюк, В., Ляшенко, В., Азьмук, Н., Остафійчук, Я., Шамілева, Л., Панькова, О., Новак, І., Шастун, А., & Касперович, О. (2021). Формування концептуальних засад цифрової трансформації освіти та науки України. Вісник економічної науки України, (1(40)), 190–198. https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).190-198.
27. Воронкова, В. Г., Нікітенко, В. О. (2022). Філософія цифрової людини і цифрового суспільства. Львів-Торунь : Liha-Pres.
28. Groh, A. (2019). Theories of Culture (1st ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315618562.
29. Шиман, О. (2005). Формування основ інформаційної культури майбутніх учителів початкової школи (Публікація № http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/5999) [Дис. канд. пед. наук, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова]. Цифровий репозитарій Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.
30. What Is Web 2.0. (2005). O'Reilly Media – Technology and Business Training. https://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html.
31. Аналітична записка «Питання розвитку цифрової культури українського соціуму». (2014). Національний інститут стратегічних досліджень. http://www.niss.gov.ua/articles/1631.
32. Digital culture: Your competitive advantage. (2017). Microsoft Corporation. https://news.microsoft.com/uploads/2018/02/EEE-Insights-Report.pdf.
33. Digitle. (2016). Про компоненти цифрової культури. Блог про розвиток цифрового суспільства. https://digitle.wordpress.com/2016/10/04/12499875/.
34. European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture. (2019). Key competences for lifelong learning. Publications Office. https://data.europa.eu/doi/10.2766/569540.
35. Опис рамки цифрової компетентності для громадян України. (2021). Дія. Цифрова освіта. https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/mintsifra-oprilyudnyue-ramku-tsifrovoi-kompetentnosti-dlya-gromadyan/%D0%9E%D0%A0%20%D0%A6%D0%9A.pdf.
36. Кухаренко, В., Березенська, С., Бугайчук, К., Олійник, Н., Олійник, Т., Рибалко, О., Сиротенко, Н., Столяревська, А. (2016). Теорія та практика змішаного навчання. Харків: «Міськдрук», НТУ «ХПІ».

37. Dziuban, C., Graham, C. R., Moskal, P. D., Norberg, A., & Sicilia, N. (2018). Blended learning: the new normal and emerging technologies. International Journal of Educational Technology in Higher Education, 15(1). https://doi.org/10.1186/s41239-017-0087-5.
38. Rice, W. H. (2006). Moodle: E-learning course development : a complete guide to successful learning using Moodle. Packt Publishing.
39. Ткаченко, Л., Хмельницька, О. (2021). Особливості впровадження дистанційного навчання в освітній процес закладу вищої освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 3(75), 91-96. https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.75-3.18.
40. Foster, H., & Cole, J. (2007). Using Moodle: Teaching with the Popular Open Source Course Management System (Using) (2nd ed). O'Reilly Media, Inc.

References

1. Ukrainskyi instytut maibutnoho. (2019). Ekonomichna stratehiia Ukrainy 2030. Ukraina 2030E – kraina z rozvynutoiu tsyfrovoiu ekonomikoiu. https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html. [in Ukrainian]
2. Modernizatsiia osvity v tsyfrovomu vymiri. (2021). Kyiv : Kyivskyi universytet im. B. Hrinchenka. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38542/1/N_Morze_O_Buinytska_MoPed_Monograph_FITU_NDL_IO.pdf. [in Ukrainian]
3. Kontseptsiia tsyfrovoi transformatsii osvity i nauky: MON zaproshuie do hromadskoho obhovorennia. (2021). Holovna. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaproshuye-do-gromadskogo-obgovorennya. [in Ukrainian]
4. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovoi ekonomiky ta suspilstva Ukrainy na 2018-2020 roky ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii. (2018). Ofitsiinyi vebportal parlamentu Ukrainy. Rozporiadzhennia Kabinetu ministriv Ukrainy vid 17 sichnia 2018 r. № 67-r. http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p. [in Ukrainian]
5. Belshaw, D. (2014). The Essential Elements of Digital Literacies. Retrieved from http://digitalliteraci.es/.
6. Brown, T., & Rowles, D. (2017). Building Digital Culture: A Practical Guide to Successful Digital Transformation. Kogan Page, Limited.
7. Deuze M. (2006). Participation, Remediation, Bricolage: Considering Principal Components of a Digital Culture. The Information Society. An International Journal. 22(2). 63-75. DOI: https://doi.org/10.1080/01972240600567170.
8. Miller, V. (2011). Understanding digital culture. SAGE Publishing Ltd.
9. Pradana, M., Silvianita, A., Syarifuddin, S., & Renaldi, R. (2022). The Implication of Digital Organisational Culture on Firm Performance. Frontiers in Psychology, 13. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.840699.
10. Wright, D. (2022). How culture became digital: editor's introduction. International Journal of Cultural Policy, 28(7), 777-785. https://doi.org/10.1080/10286632.2022.2137160.
11. Rutten K. (2018). Participation, Art and Digital Culture. Critical Arts. South-North Cultural and Media Studies. 32(3). 1-8. https://doi.org/10.1080/02560046.2018.1493055.
12. Fotopoulou, A., & Thornham, H. (2020). Digital culture meets data: Critical perspectives. Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies, 26(5-6), 1031–1036. https://doi.org/10.1177/1354856520962694.
13. Hand, M. (2008). Making Digital Cultures: Access, Interactivity, and Authenticity. Ashgate Publishing.
14. Havrilova, L., Topolnyk, Ya. (2017). Tsyfrova kultura, tsyfrova hramotnist, tsyfrova kompetentnist yak suchasni osvitni fenomeny. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia, 61(5), 1-14. https://doi.org/10.33407/itlt.v61i5.1744. [in Ukrainian]
15. Havrilova, L., Topolnyk, Ya. (2017). Tsyfrova kultura, tsyfrova hramotnist, tsyfrova kompetentnist yak suchasni osvitni fenomeny. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia, (5), 96–105. https://doi.org/10.31866/2616-7654.5.2020.205733. [in Ukrainian]
16. Dashchenko, N. M. (2020). Sotsialno vidpovidalne upravlinnia personalom pidpryiemstva v umovakh tsyfrovizatsii ekonomiky. Biznes Inform, 4, 424-432. https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-424-432. [in Ukrainian]
17. Karpenko, O., & Namestnik, V. (2018). Digital culture: social essence and communicational constituents. Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv, (2), 51–54. [in Ukrainian]
18. Kyrychenko, M. (2017). Tsyfrova kultura yak rezultat rozvytku kultury informatsiinoho suspilstva. Hileia: naukovyi visnyk, (124), 179-182. [in Ukrainian]
19. Strutynska, O. V. (2020). Tsyfrovi navychky i tsyfrova kompetentnist: zarubizhnyi dosvid krain YeS i perspektyvy dlia Ukrainy. Fizyko-matematychna osvita, 25(3), 94-102. https://doi.org/10.31110/2413-1571-2020-025-3-015. [in Ukrainian]
20. Trushkina, N., Chernukh, D. (2023). Tsyfrova kultura kompanii: utochnennia terminolohii. International Science Journal of Management, Economics & Finance, 2(1), 19-33. https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20230201.03. [in Ukrainian]
21. Iatsenko, O. D. (2022). Tsyfrova kultura: shliakhy kontseptualizatsii. Kulturolohichnyi almanakh, (2), 48–50. https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.2.14. [in Ukrainian]
22. The Digital Europe Programme. (2021). Shaping Europe's digital future. https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme.
23. Digital Agenda for Europe. (2020). Fact Sheets on the European Union. European Parliament. https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/64/digital-agenda-for-europe.
24. Europe's Digital Decade: digital targets for 2030. (2019). European Commission. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en.

25. Tsyfrova adzhenda Ukrainy – 2020 («Tsyfrovyi poriadok dennyi» – 2020). Kontseptualni zasady (versiia 1.0). Pershocherhovi sfery, initsiatyvy, proiekty «tsyfrovizatsii» Ukrainy do 2020 roku. (2016). KhAI-TEK OFIS UKRAINA. https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf. [in Ukrainian]
26. Novikova, O., Antoniuk, V., Liashenko, V., Azmuk, N., Ostafiichuk, Ya., Shamileva, L., Pankova, O., Novak, I., Shastun, A., Kasperovych, O. (2021). Formuvannia kontseptualnykh zasad tsyfrovoi transformatsii osvity ta nauky Ukrainy. Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy, (1(40)), 190–198. https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.1(40).190-198. [in Ukrainian]
27. Voronkova, V. H., Nikitenko, V. O. (2022). Filosofiia tsyfrovoi liudyny i tsyfrovoho suspilstva. Lviv-Torun : Liha-Pres. [in Ukrainian]
28. Groh, A. (2019). Theories of Culture (1st ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315618562.
29. Shyman, O. (2005). Formuvannia osnov informatsiinoi kultury maibutnikh uchyteliv pochatkovoi shkoly (Publikatsiia № http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/5999) [Dys. kand. ped. nauk, Natsionalnyi pedahohichnyi universytet im. M. P. Drahomanova]. Tsyfrovyi repozytarii Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. [in Ukrainian]
30. What Is Web 2.0. (2005). O'Reilly Media – Technology and Business Training. https://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html.
31. Analitychna zapyska «Pytannia rozvytku tsyfrovoi kultury ukrainskoho sotsiumu». (2014). Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. http://www.niss.gov.ua/articles/1631. [in Ukrainian]
32. Digital culture: Your competitive advantage. (2017). Microsoft Corporation. https://news.microsoft.com/uploads/2018/02/EEE-Insights-Report.pdf.
33. Digitle. (2016). Про компоненти цифрової культури. Блог про розвиток цифрового суспільства. https://digitle.wordpress.com/2016/10/04/12499875/. [in Ukrainian]
34. European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture. (2019). Key competences for lifelong learning. Publications Office. https://data.europa.eu/doi/10.2766/569540.
35. Opys ramky tsyfrovoi kompetentnosti dlia hromadian Ukrainy. (2021). Diia. Tsyfrova osvita. https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/mintsifra-oprilyudnyue-ramku-tsifrovoi-kompetentnosti-dlya-gromadyan/%D0%9E%D0%A0%20%D0%A6%D0%9A.pdf. [in Ukrainian]
36. Kukharenko, V., Berezenska, S., Buhaichuk, K., Oliinyk, N., Oliinyk, T., Rybalko, O., Syrotenko, N., Stoliarevska, A. (2016). Teoriia ta praktyka zmishanoho navchannia. Kharkiv: «Miskdruk», NTU «KhPI». [in Ukrainian]
37. Dziuban, C., Graham, C. R., Moskal, P. D., Norberg, A., & Sicilia, N. (2018). Blended learning: the new normal and emerging technologies. International Journal of Educational Technology in Higher Education, 15(1). https://doi.org/10.1186/s41239-017-0087-5.
38. Rice, W. H. (2006). Moodle: E-learning course development : a complete guide to successful learning using Moodle. Packt Publishing.
39. Tkachenko, L., Khmelnytska, O. (2021). Osoblyvosti vprovadzhennia dystantsiinoho navchannia v osvitnii protses zakladu vyshchoi osvity. Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh, 3(75), 91-96. https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.75-3.18. [in Ukrainian]
40. Foster, H., & Cole, J. (2007). Using Moodle: Teaching with the Popular Open Source Course Management System (Using) (2nd ed). O'Reilly Media, Inc.

Зміївська Ірина Віталіївна.
Викладач,
ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету», пров. О. Яроша, 8, м. Харків, Україна, 61045.
Тел. (067)-998-90-78. E-mail: irina.zmievska@gmail.com

Zmiivska Iryna Vitaliivna.
Lecturer,
Separate structural unit «Kharkiv Trade and Economics College of the State Trade and Economics University», Otakar Jaroš lane, 8, Kharkiv, Ukraine, 61045.
Phone: (067)-998-90-78. E-mail: irina.zmievska@gmail.com

ORCID: http://orcid.org/0000-0002-0774-2272

Citation (APA):
Zmiivska, I. (2023). Digital Culture as a Factor in The Formation of a Specialist in The Digitalization of Education. Engineering and Educational Technologies, 11 (2), 8–20. doi: https://doi.org/10.32782/2307-9770.2023.11.02.01

Цитування (ДСТУ 8302:2015):
Зміївська І. В. Цифрова культура як чинник формування фахівця в умовах цифровізації освіти / Інженерні та освітні технології. 2023. Т. 11. № 2. С. 8–20. doi: https://doi.org/10.32782/2307-9770.2023.11.02.01

Обсяг статті: сторінок – 13 ; умовних друк. аркушів – 1,883.